

א. סוג הבחינה: בגרות לבתי ספר על-יס

ב. בגרות לנבחנים אקסטר

מועד הבחינה: חורף תשע"א, 2011

מספר השאלון: 211,011108

עברית: הבנה, הבעה ולשון – שאלון ב'

שאלון מותאם

יחידת לימוד אחת

א. משך הבחינה: שלוש שעות וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:

50 נקודות	–	חלק I – הבנה והבעה
{	25 נקודות	– פרק א – הבנה
	25 נקודות	– פרק ב – הבעה
24 נקודות	–	חלק II – תחביר
26 נקודות	–	חלק III – מערכת הצורות
{	12 נקודות	– פרק א – שאלות חובה
	14 נקודות	– פרק ב – שאלות בחירה
100 נקודות	–	סה"כ – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות:

- (1) יש לענות על השאלות בטופס הבחינה, לפי ההוראות.
- (2) הקפד על כתב ברור, על פיסוק הגיוני ועל כללי הדקדוק.
- (3) מומלץ לקרוא שוב את המאמר בעמודים 2-3, לפני שמתחילים לענות על השאלות שבחלקים II, III.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

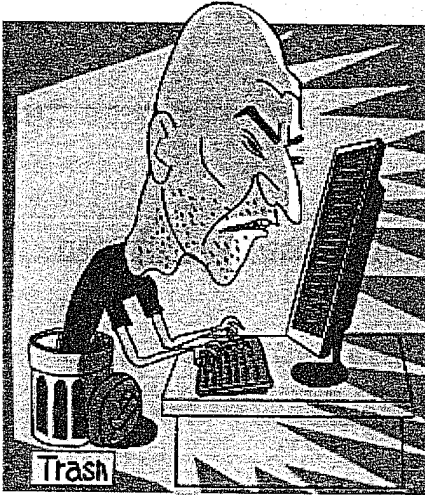
חלק I – הבנה והבעה (50 נקודות)

פרק א – הבנה (25 נקודות)

קרא את המאמר שלפניך, וענה על השאלות שאחריו.

רף חדש לרוע

מעובד על פי פניה עוז-זלצברגר, 10 ביולי 2007. אוהזר בתאריך 13 בספטמבר 2010,
מהאתר **הארץ Online** שכתבתו <http://www/haaretz.co.il>

איור: עמוס בידרמן

פסקה א מאמר זה יועלה, מן הסתם, לאתר המרשתת (אינטרנט) של עיתון "הארץ", וכנהוג תִּזְנַב בו רשימה של תגובות (טוקבקים), פרי מקלדתם של גולשים ערניים. יש מחברים שלא טורחים לקרוא תגובות אלה, ואחרים קשובים להן מאוד. כך או כך, הגיע הזמן להעלות לדיון ציבורי את מה שנאמר מִפֶּה לאוזן, וגם בין הטוקבקיטים לבין עצמם: הסוגה החדשה של תגובות גולשים על ידיעות חדשותיות היא תופעה מילולית פומבית המציבה רף חדש לרוע האנושי.

פסקה ב למען הסר ספק, המרשתת היא כר נפלא להפיכת הביטוי האנושי לדמוקרטי יותר. מהפכת הדפוס של גוטנברג⁽¹⁾ פחות ערך לעומת הנגישות האדירה שהעניקה המרשתת לאלפי הכותבים בדרכם אל

מיליארדי הקוראים. גם אם בני אנוש רבים עדיין נטולי מחשב מסיבות כלכליות או פוליטיות, מדובר בפריצה הגדולה ביותר של תרבות המילה הכתובה בדברי ימי האדם.

פסקה ג ולמען הסר עוד ספק, הרוע האנושי הוא עניין נצחי. ימיו כימי קין והבל. אבל מאז המצאת הכתב ועד לעשורים האחרונים נטתה האנושות להצניע רוע מילולי. הרוע הכתוב היה בדרך כלל מרוכך ומסוגנן.

פסקה ד האינטרנט יצר הבדל כמותי, ובעקבותיו גם הבדל איכותי, בינו ובין כל מוצר אחר בתולדות הכתב או הדפוס. ראשית, הוא נגיש להמונים שמעולם לא הטביעו חותם בזירה הציבורית. שנית, הוא מאפשר אנונימיות – לפחות לכאורה. שלישית, האינטרנט מתיר ומעודד תגובות בטן מִגִּדִּיות, מפיץ ומנציח אותן.

פסקה ה אזורי התגובות באתרי החדשות הפכו אפוא לתעודות מדהימות, פורצות דרך וגדר, של צד בטבע האנושי שתועד עד כה בזירות ובמידה מועטה. מתפרסמים שם תכנים שכל אדם אולי שומע באוזניו ברחוב וליד השולחן, אך מעולם לא הועלו בעוצמה כזאת על תִּדְרִים ציבוריים. הטוקבקים והצ'יטים, הפורומים והבלוגים הם הארכיון הבלתי מסונן הראשון בהיסטוריה.

(1) יוהן גוטנברג – אבי מהפכת הדפוס, חי במאה ה-15 בגרמניה. עד ימיו רק למעטים, בעיקר לאנשי דת, הייתה נגישות לספרים.

זקה ו הקשר הישראלי מרתק במיוחד. מדיניות הטוקבקים של אתרי החדשות בישראל, כולל אתרי העיתונות הכתובה, ליברלית יותר ממקבילותיה במרבית ארצות המערב. הגולשים המקומיים זריזים ובוטים יותר מאחיהם בחברות שְלוֹת משלנו, וקצר יותר העורך המחבר בין תחושות הבטן שלהם לאצבעותיהם המקלידות. כך שגם אם מבעבע רוע לב בכל תרבות ותרבות, אצלנו הוא צף מהר יותר אל פני השטח ואל שרשורי התגובות. גם בעניין זה ישראל היא מעין חלוץ לפני המחנה, אבן בוחן מרתקת לענייני אנוש באשר הם. אלימות, בעיקר פשיעה לאומנית, מפיקה מהגולש הישראלי קשת רגשות שבוודאי אינה שונה מזו האנושית הכללית, אבל היא חדה וגלויה יותר מכפי שנהוג בתרבויות (ותרבויות אינטרנט) אחרות.

זקה ז הרבה בְּיִיטִים⁽²⁾ של רוע עוברים תחת ידיהם היגעות של עורכי אתרים. בערוצי חדשות ישראליים מצנזרים בדרך כלל תגובות בוטות מאוד, כגון תגובות גזעניות וכן מסרים הכרוכים בצנעת הפרט ובחשש לשון הרע. אבל מהי הגדרתו של טקסט שהמסך אינו סובל? איש לא קבע הנחיות מדויקות. יש אתרים וערוצים החוסמים חלק גדול מהתגובות הנשלחות אליהם, ואחרים מרשים לגולשיהם להעלות כמעט כל תוכן ולבטא כמעט כל יצר.

זקה ח יקצר המצע מלדגום כאן סתם רשעות יום-יומית כלפי מושאי המאמרים, מְחַבְרֵיהֶם וטוקבקיסטים-עמיתים. גם מיטבה של נפש האדם מבצבץ פה ושם. רבים הם המתונים, ולא בהם עסקינן. וצריך לומר מילה טובה אפילו על הרוע: גם הוא מקבל ערך מוסף כאשר הוא שנון, דוקרני ומנוסח היטב.

זקה ט מה יעשה אדם הגון, קורא שאכפת לו? יקרא למחוקק לאכוף צנזורה על הרשת? ייאבק לחיטוי הזירה הציבורית החדשה, המופלאה והמטונפת הזאת? חלילה. כאן לא סין ולא איראן, וגם הן לא יוכלו לאורך זמן לסכור את הזרם האדיר של הציבוריות הווירטואלית. צנזור המרשתת אינו מעשי וגם לא מוסרי.

זקה י אפשר וחשוב להתמודד עם הרוע הווירטואלי, אבל לא באמצעות השתקה. מוטב לעשות זאת בתבונה ובהומור, במרחב הציבורי שבו ראה לראשונה אור יום, כלומר במרשתת עצמה.

(2) בְּיִיט – יחידה בודדת של זיכרון מחשב.

השאלות

ענה על כל השאלות 1-6.

1. מהי **הטענה המרכזית** של כותבת המאמר? הקף את התשובה הנכונה. (4 נקודות)
- א. המרשתת מאפשרת שיח דמוקרטי, לכן היא משמעותית יותר ממהפכת הדפוס של גוטנברג.
- ב. בהשוואה לעבר ניכרת בדורנו עלייה בביטוי המילולי הפומבי של הרוע באמצעות התגובות, עם זאת אין להשתיקן.
- ג. הרוע האנושי קיים מאז ומעולם בכל שכבות העם, אולם בעבר הוא היה מאופק, נסתר וחשוף רק למעטים.
- ד. אפשר למצוא במרשתת תגובות חיוביות ומתוננות המשקפות את הצד הטוב של נפש האדם, אולם מספרן מועט יחסית.

2. בכתובת טיעון הכותבים משתמשים ברכיבי טיעון שונים: טענה, הנמקה, טענת נגד, הפרכה הסתייגות.
- מבין הרכיבים האלה, ציין מה התפקיד המשותף לפסקות ד-ה במאמר זה, בזיקה לנאמר בפסקה א. (3 נקודות)

3. במה שונה התרבות הישראלית מתרבויות מערביות אחרות בכל הקשור לרוע הבא לידי ביטוי בתגובות? ציין שני הבדלים. (6 נקודות)

4. בפסקה ח הכותבת מסייגת את דבריה. כתוב מה הן ההסתייגויות שלה. (4 נקודות)

5. באיזה הקשר הכותבת מזכירה את איראן ואת סין (פסקה ט), ומדוע היא בחרה בארצות אלה דווקא? (4 נקודות)

6. א. מהפכת הדפוס של גוטנברג פחותת ערך לעומת הנגישות האדירה שהעניקה

המרשתת לאלפי הכותבים (פסקה ב).

מה פירוש המילה "נגישות"? (2 נקודות)

הקף את התשובה הנכונה.

(1) אפשרות לגישה

(2) אפשרות להגיב

(3) אפשרות להתגמשות

(4) אפשרות להתנגד

ב. מה יעשה אדם הגון [...]?! יקרא למחוקק **לאכוף** צנזורה על הרשת? (פסקה ט)

מה פירוש המילה "לאכוף"? (2 נקודות)

הקף את התשובה הנכונה.

(1) לאמץ

(2) להרבות

(3) לכפות

(4) לעקוף

חלק II – תחביר (24 נקודות)

לפניך שבע שאלות (9-15). עליך לענות על ארבע שאלות בלבד (לכל שאלה – 6 נקודות).

9. יש מחברים שאינם טורחים לקרוא את התגובות של הגולשים.

א. לפניך ארבע אפשרויות לסיווג המשפט. הקף את התשובה הנכונה.

- (1) משפט מורכב: עיקרי – משפט פשוט; פסוקית מושא בעלת חלקים כוללים.
- (2) משפט איחוי (מחובר): איבר א – משפט פשוט; איבר ב – משפט פשוט.
- (3) משפט מורכב: עיקרי – משפט פשוט; פסוקית לוואי פשוטה.
- (4) משפט פשוט בעל חלקים כוללים.

ב. מהו התפקיד התחבירי של המילים המודגשות בקו במשפט הנתון?

הקף את התשובה הנכונה.

יש	(1) מושא	(2) נושא	(3) נשוא	(4) תיאור
מחברים	(1) נושא	(2) לוואי	(3) נשוא	(4) תמורה
טורחים לקרוא	(1) מושא	(2) נושא	(3) לוואי	(4) נשוא מורחב
גולשים	(1) תיאור	(2) נשוא	(3) לוואי	(4) מושא

10. המרשתת העניקה לאלפי כותבים ולמיליארדי קוראים נגישות אדירה לפתוב, לכן מהפכת הדפוס של גוטנברג פחותת ערך לעומתה.

א. לפניך ארבע אפשרויות לסיווג המשפט. הקף את התשובה הנכונה.

- (1) משפט איחוי (מחובר): איבר א – משפט פשוט בעל חלקים כוללים; איבר ב – משפט פשוט.
- (2) משפט מורכב: עיקרי – משפט פשוט בעל חלקים כוללים; פסוקית תיאור פשוטה.
- (3) משפט איחוי (מחובר): איבר א – משפט פשוט; איבר ב – משפט פשוט בעל חלקים כוללים.
- (4) משפט פשוט בעל חלקים כוללים.

ב. מהו התפקיד התחבירי של המילים המודגשות בקו במשפט הנתון?

הקף את התשובה הנכונה.

קוראים	(1) תיאור	(2) מושא	(3) לוואי	(4) נושא
נגישות	(1) לוואי	(2) נשוא	(3) נושא	(4) מושא
הדפוס	(1) מושא	(2) נושא	(3) לוואי	(4) תיאור
פחותת ערך	(1) נשוא	(2) לוואי	(3) נושא	(4) תיאור

יך חמישה משפטים. שחבר אותם לקטע לכיד (הוסף מילות קישור מתאימות).

המשורר כתב שיר חדש.

עורך העיתון הציע לפרסם את השיר במרשתת.

המשורר דחה את ההצעה.

המשורר חושש מתגובות פוגעות.

המשורר חושש מתגובות מרושעות.

ניך שישה משפטים.

ל משפט ציין את התפקיד התחבירי של המילה המודגשת בקו.

יש תגובות הוגנות.

התפקיד התחבירי: _____

המחבר נפגע מהתגובות.

התפקיד התחבירי: _____

האם צריך לפקח על הניסוח של התגובות?

התפקיד התחבירי: _____

"טוקבק" בעברית הוא תגובות.

התפקיד התחבירי: _____

לפעמים התגובות מנוסחת בצורה בוטה.

התפקיד התחבירי: _____

בגלל התגובות הפסיק המשורר לפרסם את שיריו במרשתת.

התפקיד התחבירי: _____

13. הטוקבקים והבלוגים הם הארכיון הבלתי מסונן הראשון בהיסטוריה.

א. ציין את סוג המשפט: פשוט / איחוי (מחובר) / מורכב. אם יש במשפט מבנה מיוחד כמו חלקים כוללים – ציין זאת. _____

ב. מהו התפקיד התחבירי המשותף למילים: **הטוקבקים והבלוגים** במשפט? _____

ג. ציין את התפקיד התחבירי של המילים המודגשות בקו במשפט הנתון.

הם: _____ **הארכיון**: _____

ד. פֶּרַק את המשפט לשני משפטים עצמאיים.

_____ (1)

_____ (2)

14. לפניך שני משפטים:

– הגולש כתב שתי תגובות בוטות במיוחד.

– העורך לא הסיר את התגובות מהאתר.

א. מהו הסוג התחבירי של המשפט הראשון? _____

ב. מהו התפקיד התחבירי של המילה **שתי** במשפט הראשון? _____

ג. מהו הקשר הלוגי האפשרי בין שני המשפטים? _____

ד. שחבר את שני המשפטים למשפט אחד (מסוג תחבירי כלשהו).

שמור על הקשר הלוגי שציינת בסעיף ג.

15. החברה תבעה לדין את הלקוח, שפרסם במרשתת פרטים שקריים על אודות מוצריה.

א. ציין את הסוג התחבירי של המשפט: פשוט / מורכב / איחוי (מחובר) _____

ב. • אם המשפט מורכב תחם את הפסוקית, וציין את התפקיד התחבירי שלה.

• אם המשפט מחובר (איחוי) תחם את האיברים, וציין את סוגו התחבירי של

כל אחד מהם.

ג. שחבר את המשפט הנתון למשפט איחוי (מחובר) בקשר לוגי של סיבה ותוצאה.

III – מערכת הצורות (26 נקודות)

פרק א – שאלות חובה (12 נקודות)

שתי שאלות (16-17). ענה על שתיהן לפי ההוראות בכל שאלה (לכל שאלה – 6 נקודות).

ל

לפניך שישה משפטים, ובכל משפט יש פועל מודגש (ובסוגריים אותו פועל מנוקד).

זשלם את הטבלה (רק במקומות הלבנים).

הזמן/הדרגה	הגוף	הבניין	השורש	הפועל
				בעבר האנושות נטתה להצניע (להצניע) את הרוע האנושי.
				מסרים מרושעים מותירים (מותירים) לרוב את כותביהם באפלולית החמימה של הרשת.
				בערוצי חדשות מצנזרים (מצנזרים) בדרך כלל תגובות בוטות במיוחד.
				יש אתרים שמרשים (מרשים) לגולשים בהם להעלות גם תכנים גסים ומעליבים.
				האינטרנט מעודד תגובות בטן מדידות , ומפיץ (מפיץ) אותן.
				אצלנו הרוע צף (צף) מהר אל פני השטח ואל שרשרי התגובות.

השם

17. לפניך קטע, ובו שמונה שמות מודגשים.

החברה הישראלית מתאפיינת בשסעים רבים: לאומיים, פוליטיים, דתיים ועדתיים ואלה מעמיקים בשנים האחרונות. הישראלי מתאפיין בכנות, בחוצפה ובהרגשו **ביטחון** בצדקתו. מאפיינים אלה של החברה ושל הפרט בישראל, גם אם יש בהם מ **ההכללה**, הם כנראה הרקע ל**התרחבות** התרבות של **שיח** צעקני, שהוא טיפוס לטוקבקים.

נוסף לכך, ה**אינטרנט** יצר עמימות בין המרחב ה**ציבורי** למרחב הפרטי. מה שאפיין בעבו שיחות **סלון** או שפת רחוב, זוכה כיום באמצעות האינטרנט לבימה ציבורית חדשה.

לפניך טבלה. שבץ בה את השמות המודגשים בקטע.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי	שאי לה מלעז

/המשך בעמוד

פרק ב - שאלות בחירה (14 נקודות)

זניך ארבע שאלות (18-21) מתחום הפועל ומתחום השם. ענה על שת שאלות בלבד. וכל לענות על שאלות מתחום אחד אנ משני התחומים (לכל שאלה - 7 נקודות).

פועל

1. לפניך קטע שחסרים בו שבעה פעלים. קרא אותו, וכתוב בכל מקום ריק את הפועל המתאים,

על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.

דוגמה: המורה התחשב (ח-ש-ב) בתלמיד.

במרחב הווירטואלי אין נוכחות אמתית של אדם. הגולש _____ (ג-ו-ב) על מה

שקרא, אך מכיוון שכותב המאמר אינו עונה לו, התקשורת היא חד-כיוונית.

כותב התגובות _____ (ר-ג-ש) מוגן, מכיוון שהוא יודע שלא ייענש על אלימות

מילולית. לפעמים הוא _____ (ח-ז-י/ה) לאחר ו _____ (ז-ה-י/ה)

בשם בדוי.

לפני עידן המחשב, קוראים שכתבו מכתב תגובה למערכת העיתון _____ (נ-ה-ג)

לקרוא את הכתוב שוב ושוב, ורק אחר כך שלחו את המכתב.

כיום כותבים ושולחים מיד, כמעט בלי לחשוב. הכתוב _____ (ש-א-ר) באתר, ומי

ש _____ (ע-ל-ב) מאמירה מסוימת עלול להיתקל בה שוב ולהיפגע מחדש.

19. לפניך קטע, ובו ארבעה פעלים מודגשים.

עד כה לא **חל** איסור על התבטאות פוגענית באתרי האינטרנט. כמו כן גולשים לא נו לחשוף את פרטיהם האישיים בתגובות שכתבו. היו גולשים שניצלו זאת, והכפישו שמם הטוב של אנשים. לאחרונה הועלו הצעות שמטרתן **להחיל** חוק שיחייב את מ האתרים באינטרנט לחשוף את זהותו של מפרסם התגובות במקרה של תלונה על הקפ היוזמים של הצעת חוק זו מבקשים **לחולל** שינוי בחקיקה הנוגעת להוצאת דיבה, ול בה גם את התגובות באינטרנט. בעקבות פרסום הצעת החוק **מתחולל** שינוי אטי בע למשל, "איגוד האינטרנט הישראלי" כבר גיבש מסמך שמטרתו ליצור איזון בין ה: לחופש הביטוי ובין השמירה על שמו הטוב של האדם וההגנה על פרטיותו.

א. מהו השורש המשותף לארבעת הפעלים המודגשים בקטע? _____

ב. כתוב ליד כל פועל את הבניין שלו.

—	חל	(חָל)	הבניין: _____
—	להחיל	(לְהַחִיל)	הבניין: _____
—	לחולל	(לְחַלֵּל)	הבניין: _____
—	מתחולל	(מִתְחַלֵּל)	הבניין: _____

ג. בשנים האחרונות **חלה** (חָלָה) (1) סבא בשפעת בכל פעם שהגיע החורף.

השנה **חלה** (חָלָה) (2) הטבה במצבו הבריאותי של סבא, מפני שבסוף הסתיו ה הקפיד לקבל חיסון נגד שפעת.

— כתוב את השורש של **חָלָה** (1) _____

— כתוב את השורש של **חָלָה** (2) _____

שם

2. לפניך קטע שחסרים בו שבעה שמות. קרא אותו, וכתוב בכל מקום ריק את השם המתאים, על פי השורש שבסוגריים. אין צורך לנקד.
דוגמה: תַּעֲלִית (ג-ל-י/ה) זו שיפרה את איכות החיים של רבים.

לאחרונה נערכים _____ (ד-י-נ) רבים על ה _____ (ק-ו-ג) של הטוקבק בשיח הציבורי.

נהוג לחשוב שהטוקבק הוא צורת _____ (ב-ט-א) המאפשרת לכל גולש להביע את דעתו ולהשתתף בשיח החברתי, אך האמת היא שזו רק _____ (ש-ל-י/ה). רוב האתרים הגדולים מסננים את הטוקבקים שאינם נראים להם, לעתים הם מסננים דווקא את אלה הכתובים באופן מנומק והגיוני.

חשוב גם לראות את ה _____ (ע-צ-ב) של דפי האינטרנט כדי להבין את ה _____ (י-ח-ס) אל הטוקבקים. המאמר מופיע בראש הדף, והטוקבקים בתחתיתו, כאילו היו אוסף של דעות ואמירות מחוץ לשיח. בסופו של דבר, אתרי האינטרנט מתעניינים במספר הטוקבקים, ולא באיכות ה _____ (כ-ת-ב) שלהם.

2. א. לפניך שתי קבוצות של שמות.

בכל קבוצה הקף את השם היוצא דופן מבחינת דרך התצורה.

(1) השתקה אנושי תחושה הנחיה

(2) תקנון שבועון שיטפון משיבון

ב. לפניך קבוצת שמות. הקף את השם היוצא דופן מבחינת משמעות הצורן הסופי.

תגובית דיבורית כפית כוסית

ג. לפניך קבוצת שמות. הקף את השם היוצא דופן מבחינת משמעות המשקל.

מגבר מזלף מרתף מזרק

בהצלחה!